

Obsah

Jak číst a používat publikaci	10
Použití piktogramy.....	10
Úvod	12
Co publikace obsahuje.....	13
1. Bezpečnost potravin je prioritou	14
1.1 Proč je bezpečnost potravin důležitá?.....	15
1.1.1 Zajištění kontroly potravin.....	16
1.1.2 Přehled vybrané legislativy pro oblast stravovacích služeb.....	19
1.2 Co znamená pojem alimentární onemocnění?	20
1.3 Co je třeba vědět, aby potraviny byly bezpečné?	22
1.3.1 Co jsou biologická nebezpečí	22
1.3.2 Co jsou chemická nebezpečí.....	24
1.3.3 Co jsou fyzikální nebezpečí	28
1.4 Jaké jsou příčiny vzniku zdravotních nebezpečí?.....	30
1.4.1 Suroviny.....	30
1.4.2 Pomnožení / nárůst.....	31
1.4.3 Selhání technologických postupů.....	33
1.4.4 Kontaminace při zpracování (sekundární kontaminace).....	33
1.5 Jaké změny probíhají v potravinách při zpracování?.....	35
1.5.1 Fyziologické změny	35
1.5.2 Enzymatické změny	35
1.5.3 Chemické změny.....	36
1.5.4 Mikrobiologické změny	36
Shrnutí	37
Kontrolní otázky.....	38
2. Prevence alimentárních onemocnění: Co je třeba vědět.....	39
2.1 Co se děje po požití kontaminované potraviny?.....	41
2.2 Jak se mohou mikroorganismy do potravin dostat?.....	43

2.3 Jaké jsou hlavní příčiny alimentárních onemocnění?	45
2.3.1 Nedostatečná osobní hygiena.....	45
2.3.2 Množení mikroorganismů	46
2.3.3 Kontaminace	47
2.3.3.1 Mikrobiální kontaminace	49
2.3.3.1.1 Zdroje mikrobiální kontaminace způsobující onemocnění z potravin	49
2.3.3.1.2 Kažení potravin.....	51
2.4 Jak předcházet alimentárním onemocněním způsobených mikroorganismy?.....	54
2.4.1 Důkladná osobní hygiena.....	54
2.4.2 Důkladná provozní hygiena	56
2.4.3 Omezení množení mikroorganismů	57
2.4.4 Prevence kontaminace	59
2.4.4.1 Kontaminace z rukou pracovníků	59
2.4.4.2 Kontaminace ze surovin.....	62
2.4.4.3 Kontaminace ze zařízení a pracovních pomůcek	62
2.4.5 Dodržování technologických postupů.....	63
2.5 Jaké jsou povinnosti pracovníků ve stravovacím provozu?.....	66
2.5.1 Povinnosti pracovníků	69
2.5.2 Povinnosti vedoucích pracovníků	70
2.6 Jak reagovat v případě zjištění příznaků alimentárního onemocnění?.....	72
Shrnutí	74
Kontrolní otázky.....	75
3. Co je třeba vědět o mikroorganismech.....	76
3.1 Jaké jsou nejčastější příčiny onemocnění z potravin?	78
3.1.1 Něco málo o mikroorganismech	78
3.1.2 Otravy způsobené toxickými látkami	80
3.1.2.1 Otravy způsobené chemickými látkami	81
3.1.2.2 Otravy způsobené jedovatými rostlinami a rybami.....	81

3.1.2.3 Syndrom čínské restaurace	82
3.1.2.4 Syndrom makrelovitých ryb	82
3.2 Jaké jsou hlavní bakteriální nákazy a jak jim předcházet?	83
3.2.1 Salmonelóza	83
3.2.2 Kampylobakteriόza	84
3.2.3 Listeriόza	85
3.2.4 Shigelόza (neboli bacilární úplavice)	86
3.3 Jaké jsou hlavní bakteriální otravy a jak jim předcházet?	88
3.3.1 Botulismus	88
3.3.2 Stafylokoková enterotoxikόza	89
3.3.3 Enterotoxikόza vyvolaná Bacillus cereus	90
3.4 Jaká jsou hlavní onemocnění vyvolaná parazity a jak jim předcházet? ..	92
3.4.1 Trichinόza (Trichinelόza)	92
3.4.2 Tasemnice	93
3.4.3 Askaridόza (Askariáza)	94
3.5 Jaká jsou hlavní virová onemocnění z potravin a jak jim předcházet? ...	95
3.5.1 Průjmová onemocnění vyvolaná viry	95
3.5.2 Žloutenka typu A (Virová hepatitida typu A)	96
3.6 Jaká jsou hlavní onemocnění vyvolaná houbami a jak jim předcházet? ..	98
3.6.1 Plísňe	98
3.6.2 Kvasinky	100
3.7 Jak mikroorganismy rostou?	101
3.7.1 Fáze růstu - rozmnožování	101
3.7.1.1 Fáze adaptační	102
3.7.1.2 Fáze logaritmická	102
3.7.1.3 Fáze stacionární	103
3.7.1.4 Fáze odumírání	103
3.7.2 Podmínky ovlivňující množení mikroorganismů	103
3.7.2.1 Živiny	104
3.7.2.2 Kyselost (pH)	105

3.7.2.3 Teplota	106
3.7.2.4 Čas	108
3.7.2.5 Kyslík (dostupnost kyslíku)	109
3.7.2.6 Vlhkost – obsah vody v potravine (aktivita vody – a_w).....	110
Shrnutí	112
Kontrolní otázky.....	113
4. Osobní hygiena	114
4.1 Jak zajistit bezpecnost pokrmů prostřednictvím osobní hygieny?.....	115
4.1.1 Hlavní zásady osobní hygieny	115
4.1.1.1 Mytí rukou	117
4.1.1.1.1 Kdy si mýt ruce.....	119
4.1.1.1.2 Jak si mýt ruce	119
4.1.1.2 Osobní ochranné prostředky	124
4.1.1.2.1 Pokrývka hlavy	125
4.1.1.2.2 Jednorázové rukavice.....	125
4.1.1.2.3 Zástěry	126
4.1.1.2.4 Pracovní obuv	127
4.1.1.3 Nehygienické chování.....	127
4.1.2 Zásady osobní hygieny v kostce	127
Shrnutí	129
Kontrolní otázky.....	129
5. Provozní hygiena	130
5.1 Jak zajistit bezpecnost pokrmů prostřednictvím provozní hygieny?	131
5.2 Sanitace.....	132
5.2.1 Úklid a čištění	133
5.2.2 Dezinfekce	134
5.2.1.1 a 5.2.2.1 Prostředky používané k čištění a dezinfekci	135
5.2.1.2 a 5.2.2.2 Návod na sanitaci	138
5.2.1.3 a 5.2.2.3 Úklidový program	139
5.2.1.4 a 5.2.2.4 Na co si dát pozor při čištění a dezinfekci.....	140

5.2.3	Boj proti škůdcům.....	141
5.2.3.1	Metody ochrany proti výskytu škůdců.....	144
5.2.3.2	Jak reagovat při zjištění výskytu škůdců v provozu?.....	145
5.2.4	Nakládání s odpady a kontaminace potravin	146
	Shrnutí	148
	Kontrolní otázky.....	149
	Práce opravovaná tutorem	149
6.	Postupy zajišťující bezpečnost potravin	150
6.1	Jak zajistit bezpečné pokrmy vhodným zacházením s potravinami?... 151	
6.1.1	Nákup surovin a výběr dodavatelů.....	151
6.1.2	Příjem surovin.....	152
6.1.2.1	Sledovatelnost.....	159
6.1.2.2	Datum použitelnosti, datum minimální trvanlivosti.....	160
6.1.3	Skladování potravin	162
6.1.3.1	Skladování potravin určených k reklamaci	167
6.1.3.2	Doporučení pro používání skladových prostor	168
6.1.4	Výdej surovin do výroby	169
6.1.4.1	Vybalování z obalů	170
6.1.5	Příprava surovin.....	172
6.1.5.1	Rozmrazování	173
6.1.5.2	Používání vajec.....	175
6.1.5.3	Zásady přípravy surovin v kostce	177
6.1.6	Příprava pokrmů	177
6.1.6.1	Tepelné opracování.....	178
6.1.6.1.1	<i>Regenerace</i>	180
6.1.6.2	Zpracování potravin za studena	181
6.1.6.3	Zchlazování a zmrazování	184
6.1.6.3.1	<i>Zmrazování potravin (surovin)</i>	186
6.1.6.3.2	<i>Zchlazování bez šokového zchlazovače</i>	187
6.1.7	Uvádění pokrmů do oběhu (výdej, rozvoz, přeprava).....	189

6.1.7.1 Označování polotovarů, rozpracovaných pokrmů a hotových pokrmů.....	190
6.1.8 Teplotní řetězec.....	191
6.1.8.1 Konečná úprava	193
6.1.8.2 Výdej pokrmů	194
6.1.8.2.1 <i>Teplé pokrmy</i>	195
6.1.8.2.2 <i>Studené pokrmy</i>	195
Shrnutí	198
Kontrolní otázky.....	199
Slovníček vybraných pojmů.....	200
Závěr	203
Klíč ke kontrolním otázkám.....	204
Kapitola 1 - Bezpečnost potravin je prioritou.....	204
Kapitola 2 - Prevence alimentárních onemocnění: Co je třeba vědět	204
Kapitola 3 - Co je třeba vědět o mikroorganismech	205
Kapitola 4 - Osobní hygiena.....	205
Kapitola 5 - Provozní hygiena.....	206
Kapitola 6 - Postupy zajišťující bezpečnost potravin	206
Literatura.....	208
Příloha č. 1	213
Potravinové alergený	213
Slovo o autorce	215